

Leo Trotskij: Rättegången som ett svar på Dewey-kommissionen¹ (2 mars 1938)

Den nya Moskvarättegången är avsedd att stärka världens förtroende för Stalins "rättvisa" med mer imponerande argument. Utan tvivel är rättegången i betydande grad Josef Stalins dramatiska svar på utslaget från den undersökningskommission som leddes av John Dewey. Vi kommer att tala om det i framtida artiklar. För tillfället är vi mest intresserade av rättegångens förhistoria.

Utredningen genomfördes naturligtvis under fullständig hemlighet. Men en del mycket betydelsefulla episoder i denna utredning har blivit kända, delvis i sovjetisk press, delvis genom avslöjanden av sovjetiska representanter som har brutit med Kreml (Reiss, Barmin, Krivitskij och andra), och delvis från andra källor.

I sitt vittnesmål vid Moskvadomstolens sammanträde 24 januari 1937 kallade Karl Radek Nikolaj Bucharin för en "konspiratör". Sedan dess har Bucharin suttit i fängelse. GPU ordnade ett möte mellan Bucharin och Radek, som har spelat rollen som ombud för statsåklagare Vysjinskij. Radek vädjade till Bucharin, som han en gång i tiden stod på vänskaplig fot med: "Erkänn allt de ber dig om, så kommer ditt liv att skonas. Jag bor i lugn och ro i en villa. Jag har mitt bibliotek, jag får bara inte träffa andra människor." Argumenten hade ingen effekt på Bucharin.

Under ett av centralkommitténs plenarmöten i februari 1937 hämtades Bucharin, tidigare ledare för Kommunistiska internationalen, och Alexej Rykov, tidigare sovjetisk regeringschef, från fängelset - en händelse utan motstycke i bolsjevikpartiets historia! De beordrades att göra "frivilliga bekännelser" och på så sätt hjälpa till att krossa partiets fiender (Trotskij och hans anhängare).

Rykov grät under centralkommitténs möte. Den saktmodiga Bucharin uppträdde tvärtom aggressivt och anklagade Stalin för falska anklagelser. Båda vägrade att ta på sig den skamliga rollen. Stalin ropade: "För tillbaka dem till fängelset. Låt dem försvara sig därifrån!!!" Bucharin och Rykov fördes tillbaka till fängelset av GPU-agenter som väntade vid dörren. Det stora antalet medlemmar vid plenarmötet gjorde att de byråkratiska kretsarna i Moskva fick kännedom om denna scen redan samma dag.

Den anklagade Rakovskij, tidigare ukrainsk regeringschef, senare ambassadör i London och Paris, arresterades i februari 1937. Den första utfrågningen i hans lägenhet varade i arton timmar utan uppehåll. Undersökningsledarna arbetade i skift, men den 64-åriga Rakovskij fick klara sig utan mat och vatten i 18 timmar. Rakovskijs fru ville ge honom te, men de förbjöd henne att göra det, och påstod att hon kunde förgifta sin make!

GPU:s vanligaste sätt att försvaga motståndskraften är att timme efter timme ställa oupphörliga frågor i det hypnotiska ljuset från speciella lampor. Mratjkovskij, som sköts efter rättegången mot Zinovjev-Kamenev, frågades ut under nittio timmar i sträck, med bara korta avbrott. Det låter otroligt, men GPU:s metoder är i allmänhet "otroliga". Bland annat Reiss avslöjade ovan nämnda faktum, på grundval av informationer från Slutskij, en av GPU:s centrala gestalter.² Detta faktum är också känt för en del amerikanska journalister.

Samtidigt fortsatte de så kallade "utrensningarna", vars huvudsakliga mål under det senaste året har varit att förbereda den tredje rättegångens huvudanklagade. Dussintals och hundratals släktingar, vänner, medarbetare och kollegor till de svarande arresterades. Med hjälp av dessa arresteringar

¹ Publicerad i *New York Times*, 3 mars 1938, där några meningar i artikeln utelämnades och Rakovskij blandades ihop med Mratjkovskij. Denna översättningen är gjord efter den fullständiga och korrekta engelska texten.

² **A A Slutskij** var chef för GPU:s utrikesdepartement. 7 februari 1938 förgiftades han med cyanid på en överordnads kontor. Hans död rubricerades som en hjärtattack.

vill GPU omgärda var och en av de anklagade med en ring av falska vittnesmål från sina närmaste. De kandidater till de anklagades bänk som inte bröt samman av dessa oupphörliga förhör och dussintals falska vittnesmål avrättades under utredningen, utan rättegång, bara på beslut från GPU, vilket i själva verket innebär på Stalins personliga order.

19 december förra året avslöjade rapporter från Moskva att den framstående sovjetiska diplomaten Karachan, och den tidigare sekreteraren i sovjeternas centrala exekutivkommitté Abel S Jenukidze, hade avrättats som "spioner".³ Under hela sin politiska verksamhet var Karachan och Jenukidze nära knutna till de svarande i denna nya rättegång. De pekades ut som förövare av samma brott.

Varför befinner de sig inte på de anklagades bänk? Enbart därför att GPU inte lyckades knäcka dem under förberedelserna av fallet. De avrättades för att ge de övriga en sista och definitiv varning.

Vi måste lägga till, att de som har arresterats inte bara får klara sig utan försvarsadvokater, utan också nekas samtal med nära vänner och släktingar. Undantag till denna orubbliga regel är personer som Radek, vilka bara används för att försöka övertala fångarna att göra de begärda bekännelserna. På detta sätt har de anklagade "skolats" under de senaste tolv månaderna, en del av dem efter att ha utsatts för årtal av förberedande förföljelser och förtryck.

19 januari i år förkunnade världspressen att centralkommitténs januarimöte i Moskva hade beordrat ett avbrott i massutrensningarna. Världsopinionen drog skyndsamt slutsatsen att det var inledningen på en ny, mer återhållsam inriktning. I själva verket avbröt man massutrensningarna bara därför att de hade uppnått sitt omedelbara syfte, det vill säga att de viktigaste svarande var knäckta och att rättegången garanterat kunde hållas. Sådan var utredningens förlopp.

Moskvas ombud i utlandet har skyndat sig att kalla den nya parodin för en "offentlig" rättegång. Som om rättsmaskineriet blir "offentligt" bara därför att inkquisitionen i ett visst ögonblick lättar på slöjan över en del av sitt arbete! Rättegången inleddes 2 mars. Men redan 28 februari deklarerade *Pravda* att de anklagade inte skulle undgå dödsstraff.

Pravda är Stalins egen tidning. Var är det för mening med rättegången om Stalin dikterar domen i sin tidning redan innan den har inletts? Bara lakejer som för inte så längesedan förkunnade att Stalins konstitution var "den mest demokratiska i världen" kan kalla denna rättegång "offentlig".

Vi kan förvänta oss en del förbättringar under denna rättegång jämfört med de tidigare. De två föregående rättegångarnas monotona hårslitande bekännelser från de anklagade var kvävande till och med för nickedockorna i "Sovjetunionens vänner". Därför är det möjligt att en del av de svarande, i enlighet med sin tilldelade roll, denna gång kommer att förneka sin skuld, bara för att senare erkänna den under korsförhören. Men vi kan förutsäga att inte en enda av de anklagade kommer att krångla till det för åklagare Vysjinskij genom att vidhålla sin gensträvighet.

Det är också möjligt med ytterligare påhitt. Under de föregående rättegångarna blev vi förbluffade över den totala avsaknaden av materiella bevis - dokument, brev, adresser till sammansvurna, vapen, bomber. Vareda brev som nämndes under de rättegångarna hade "bränts upp". Denna gång är det mycket troligt att GPU har bestämt sig för att fabricera en del falska dokument för att åtminstone ge ett sken av stöd till de vänskapliga utländska advokaterna och journalisterna. De tar ingen stor risk - vem i Moskva kan kontrollera GPU:s arbete?

Är det möjligt att vi under den kommande rättegången trots allt kan förvänta oss obehagliga överraskningar för Stalin och GPU från någon av de svarande? Kommer det att höjas en ilsken röst mitt i störtfloden av bekännelser: "Allt är en bluff från början till slut!"?

³ **Lev Karachan** (1889-1937) deltog i den sovjetiska delegationen vid fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk och blev senare ambassadör i Berlin. Han sköts utan rättegång i slutet av 1937. **Abel Jenukidze** (1877-1937) blev sekreterare för sovjeternas allryska centrala exekutivkommitté innan sin avrättning. Trotskij skrev en artikel om honom, "Bakom Kremles murar" (8 januari 1938), som finns med i *Political Portraits*, Pathfinder 1977.

Det är inte uteslutet med en sådan överraskning. Men samtidigt är det knappast troligt. Rättssalen kommer att vara full av väl-drillade GPU-agenter som kan skapa den rätta atmosfären, både för de redan moraliskt nedbrutna anklagade och för de noggrant utvalda journalisterna.

Dessutom har alla anklagade fått löfte om att få leva. Bilden av Radek och hans bekväma villa glittrar hela tiden framför ögonen på dessa plågade offer. En ännu starkare broms är otvivelaktigt tankarna på familjer och närstående som definitivt kommer att gå under om någon protesterar öppet. Men oavsett hur friktionsfritt rättegången verkar gå utåt sett, så kommer den att sprängas i luften som politiskt, moraliskt och psykologiskt nonsens. I sinom tid kommer vi att skriva om det.